

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (ЦНТУ)

Кафедра економіки, підприємництва
та готельно-ресторанної справи
СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва курсу	Мовна компетентність і комунікативна майстерність фахівця
Викладач	Огаренко Тетяна Анатоліївна, кандидат філологічних наук, доцент
Рівень вищої освіти, галузь знань, спеціальність, освітня програма	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський) Галузь знань: С «Соціальні науки, журналістика та інформація» Спеціальність: С1 Економіка спеціалізація С1.-1. «Економіка» Освітня програма: «Економіка»
Контактний телефон	+38(067) 84-99-115
E-mail	tetogarenko@gmail.com
Обсяг та ознаки дисципліни	Обов'язкова дисципліна загальної підготовки Форма контролю: іспит Загальна кількість кредитів – 3, годин – 90, у т.ч. лекції – 32 години, практичні заняття – 16 години, самостійна робота – 42 години. Формат: очний (offline / face to face) / дистанційний (online). Мова викладання: українська
Консультації	Консультації проводяться відповідно до Графіку, розміщеному в інформаційному ресурсі moodle.kntu.kr.ua; у режимі відео конференцій Zoom, через електронну пошту, Viber, Telegram за домовленістю.
Пререквізити	Засвоєння знань за програмою НМТ з української мови.

1. Мета і завдання дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Мовна компетентність і комунікативна майстерність фахівця» є формування системи знань про структуру, закономірності та найважливіші аспекти мовної комунікації у професійній сфері; формування навичок використання сучасних прагмалінгвістичних знань.

Завданнями навчальної дисципліни є:

– розширення світогляду здобувачів за рахунок вивчення новітніх здобутків вітчизняних та зарубіжних лінгвістів у галузі комунікативної лінгвістики;

- набуття навичок використання мовних знань у практичній діяльності;
- удосконалення практичної та теоретичної підготовки здобувачів з української мови шляхом надання необхідного мінімуму теоретичних знань про базові поняття мовленнєвої комунікації, зокрема про мовленнєву діяльність, форми комунікації, засоби комунікації тощо;
- формування навичок ефективної комунікації методом аналізу комунікативних ситуацій.

2. Результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен отримати:

Загальні компетентності

ЗК5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК12. Навички міжособистісної взаємодії.

Спеціальні компетентності

СК2. Здатність здійснювати професійну діяльність у відповідності з чинними нормативними та правовими актами.

Програмні результати навчання

ПРН 6. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у сфері економічної діяльності.

ПРН15. Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні.

ПРН20. Оволодіти навичками усної та письмової професійної комунікації державною та іноземною мовами.

3. Політика курсу та академічна доброчесність

Очікується, що здобувачі вищої освіти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлювати наслідки її порушення.

При організації освітнього процесу в Центральнотехнічному національному університеті здобувачі вищої освіти, викладачі та адміністрація діють відповідно до: Положення про організацію освітнього процесу; Положення про організацію вивчення вибіркових навчальних дисциплін та формування індивідуального навчального плану ЗВО; Кодексу академічної доброчесності ЦНТУ.

4. Програма навчальної дисципліни

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Завдання
1	Тема 1. Державна мова – мова професійного спілкування. Поняття національної та літературної мови. Найістотніші ознаки літературної мови. Мова професійного спілкування як функціональний різновид української літературної мови. Мовне законодавство та мовна політика в Україні.	9	1. Опрацювати теоретичних питань за матеріалами лекції 2. Дати відповіді на питання для самоконтролю знань 3. Обговорення дискусійних питань 4. Виконання тестових завдань (Google Forms)
2	Тема 2. Основи культури української мови. Мова і культура мовлення в житті професійного комунікатора. Комунікативні ознаки культури мови. Мовні норми. Мовний, мовленнєвий, спілкувальний етикет. Стандартні етикетні ситуації. Парадигма мовних етикетних формул.	9	1. Опрацювати теоретичних питань за матеріалами лекції 2. Дати відповіді на питання для самоконтролю знань 3. Захист проєктів. 4. Виконання тестових завдань (Google Forms)
3	Тема 3. Стилі сучасної української літературної мови у професійному спілкуванні. Функціональні стилі української мови та сфера їх застосування. Основні ознаки функціональних стилів. Професійна сфера як інтеграція офіційно-ділового, наукового і розмовного стилів. Текст як форма реалізації мовнопрофесійної діяльності.	9	1. Опрацювати теоретичних питань за матеріалами лекції 2. Дати відповіді на питання для самоконтролю знань 3. Захист проєктів. 4. Виконання тестових завдань (Google Forms)

4	Тема 4. Спілкування як інструмент професійної діяльності. Комунікативна майстерність. Сутність, структура і види соціальної комунікації. Сутність і загальна характеристика процесу комунікації. Принципи, функції і закони соціальної комунікації. Різновиди соціальної комунікації. Елементи комунікаційного процесу. Мотиви, цілі та функції комунікації. Вербальні засоби комунікації. Види, типи і форми професійного спілкування. Усна й письмова комунікація. Правила успішної комунікації. Невербальні компоненти спілкування. Гендерні аспекти спілкування. Вплив національно-культурних чинників на процес спілкування. Функції соцмереж у сучасному світі. Правила спілкування в соцмережах. Креативність у мовленні.	9	1.Опрацювати теоретичних питань за матеріалами лекції 2.. Дати відповіді на питання для самоконтролю знань 3. Захист проєктів. 4. Виконання тестових завдань (Google Forms)
5	Тема 5. Регулятиви мовної комунікації Комунікативний кодекс і його складники. Основні принципи спілкування. Правила спілкування. Конвенції спілкування. Етикет мовленнєвого спілкування.	9	1.Опрацювати теоретичних питань за матеріалами лекції 2.. Дати відповіді на питання для самоконтролю знань 3. Аналіз комунікативних ситуацій. 4. Виконання тестових завдань (Google Forms)
6	Тема 6. Ознаки і чинники ефективної мовної комунікації Ефективна мовна комунікація. Комунікативна компетенція. Основні закони спілкування. Стратегії спілкування. Механізми мовленнєвого впливу. Комунікативна позиція і способи її посилення.	9	1.Опрацювати теоретичних питань за матеріалами лекції 2.. Дати відповіді на питання для самоконтролю знань 3. Ділова гра. 4. Виконання тестових завдань (Google Forms)

7	Тема 7. Ознаки і причини неуспішної мовної комунікації Неуспішна мовна комунікація. Комунікативний саботаж. Типологія комунікативних невдач.	9	1.Опрацювати теоретичних питань за матеріалами лекції 2.. Дати відповіді на питання для самоконтролю знань 3. Аналіз комунікативних ситуацій. 4. Виконання тестових завдань (Google Forms)
8	Тема 8. Проблеми конфліктів у спілкуванні людей Поняття конфліктів, їх особливості. Конфліктна ситуація, складові та етапи розвитку. Основні типи конфліктів. Способи вирішення конфліктів. Конфлікти під час спілкування з дітьми..	9	1.Опрацювати теоретичних питань за матеріалами лекції 2.. Дати відповіді на питання для самоконтролю знань 3. Захист проєктів. 4. Виконання тестових завдань (Google Forms)
9	Тема 9. Невербальні засоби комунікацій Сутність і особливості невербальної комунікації. Пара- і екстралінгвістичні компоненти невербальної комунікації. Міміка, погляд та жести. Організація простору і часу. Поза і хода. Контакт очей. Інші невербальні засоби комунікації: - мова прапорів; - мова свисту; - мова музичних інструментів; - мова вигуків.	9	1.Опрацювати теоретичних питань за матеріалами лекції 2.. Дати відповіді на питання для самоконтролю знань 3. Аналіз використання невербальних засобів у професійній сфері.. 4. Виконання тестових завдань (Google Forms)
10	Тема 10. Ділове фахове спілкування. Ділова бесіда як форма ділової комунікації. Сутність, мета і фази ділової бесіди. Форми колективного обговорення професійних проблем. Ділова нарада як форма ділової комунікації. Ділова зустріч як різновид ділової комунікації. Дискусія. «Мозковий штурм» як евристична форма, що активізує креативний потенціал співрозмовників під час колективного обговорення проблеми. Технології проведення «мозкового штурму».	9	1.Опрацювати теоретичних питань за матеріалами лекції 2.. Дати відповіді на питання для самоконтролю знань 3. Ділова гра. 4. Виконання тестових завдань (Google Forms)
11	Разом	90	

5. Система оцінювання та вимоги

Види контролю: поточний, підсумковий.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю здобувачів, усне опитування, тестовий контроль.

Форма підсумкового контролю: залік.

По поточному контролю здобувач має можливість отримати бали за активність на лекційних та практичних заняттях, виявлення рівня підготовки здобувачів із зазначеної теми під час опитування, участі в лекційних дискусіях, тестування, підготовки доповіді-презентації та індивідуальних завдань.

Результати навчання, набуті шляхом неформальної, інформальної освіти, зараховуються відповідно до Положення про порядок визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти в Центральнотехнічному національному технічному університеті.

При контролі на лекційних та практичних заняттях оцінці підлягають: рівень знань, продемонстрований у виступах з доповідями-презентаціями та при підготовці індивідуальних завдань; правильність написання тестів; результати поточного опитування, розв'язання розрахункових практичних завдань.

Таблиця 1

Схема нарахування балів за видами робіт

Види робіт	Максимальна кількість балів за один вид робіт	Орієнтовна кількість робіт, необхідних для одержання здобувачем максимальної кількості балів протягом семестру	Максимальна кількість балів, яку можливо отримати протягом семестру за видом роботи
Виконання практичних завдань, робота на заняттях	5	2 завдання	10
Виконання й захист проєктів	30	1 завдання	30
Виконання тестових завдань	5	4 завдання	20
РАЗОМ			60 балів
Залікова робота	40	1 завдання	40

Критеріями оцінки є:

при усних відповідях:

- повнота розкриття питання;
- логіка викладання, культура мови;
- емоційність та переконаність;
- використання основної та додаткової літератури;
- аналітичні міркування, вміння роботи порівняння, висновки.

при виконанні письмових завдань:

- повнота розкриття питання;
- цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки;
- самостійність виконання завдання;
- акуратність оформлення письмової роботи.

Участь в поточному опитуванні, доповідь-презентації на практичних заняттях, підготовка індивідуальних завдань оцінюється у 5 балів за:

- повний, розгорнутий, вичерпний виклад змісту поставленого питання або проблеми;
- повний перелік необхідних для розкриття змісту питання економічних категорій та законів;
- виявлення творчих здібностей у розумінні, викладенні й використанні навчально-програмного матеріалу;
- здатність здійснювати порівняльний аналіз різних теорій, концепцій, підходів та самостійно робити логічні висновки й узагальнення; знання історії створення таких теорій та еволюції поглядів основних представників;
- уміння користуватись методами наукового аналізу економічних явищ, процесів і характеризувати їхні риси та форми виявлення;
- демонстрація здатності висловлення та аргументування власного ставлення до альтернативних поглядів на дане питання;
- використання актуальних фактичних та статистичних даних, знань дат та історичних періодів, які підтверджують тези відповіді на питання;
- знання необхідних законів і нормативних матеріалів України, міжнародних та міждержавних угод з обов'язковим на них посиленням під час розкриття питань, які того потребують;
- знання точних назв та функцій національних та міжнародних кредитно-фінансових установ, історії їх створення і ролі при вирішенні проблем, які ставляться у конкретному питанні;
- засвоєння питань програми курсу відповідно до основної та додаткової літератури.

Відповідь знижується на 1 бал, якщо не виконано дві вимоги до відповіді на вищий бал.

Відповідь оцінюється у 0 балів за неготовність до заняття.

При виконанні тестування здобувач виконує тест з теми дисципліни, який складається з 10 тестових питань, що оцінюються в 0,5 бали кожне.

При розв'язуванні практичних задач здобувач може отримати:

5 балів – ставиться, якщо практичне завдання розв'язано вірно;

4 бали – ставиться, якщо в практичному завданні допущені незначні помилки;

3 бали – якщо завдання розв’язано вірно не менше 50% обсягу завдання;
2 бали – якщо завдання розв’язано вірно менше половини обсягу завдання;

1 бал – якщо завдання розв’язано вірно не менше 25% обсягу завдання;

0 балів - якщо завдання не виконано або виконано невірно.

Впродовж семестру здобувач може отримати максимум 60 балів, в тому числі за перший рубіжний контроль – 30 балів, за другий рубіжний контроль – 30 балів, 40 балів виносяться на іспит.

Кількість балів, одержана здобувачем вищої освіти на екзамені, додається до результатів рубіжних контролів, що разом складає оцінку знань здобувача вищої освіти з навчальної дисципліни за 100-бальною шкалою та переводиться в оцінку за шкалою ЄКТС і національною шкалою («Відмінно», «Добре», «Задовільно», «Незадовільно»).

Для переводу підсумкової оцінки за вивчення навчальної дисципліни, вираженої у балах, у семестрову оцінку за національною шкалою та в залікову оцінку за шкалою ЄКТС використовується шкала.

Шкала оцінювання: ЄКТС, національна та ЦНТУ

Оцінка за шкалою ЄКТС	Визначення	Оцінка	
		За національною системою (екзамен)	За системою ЦНТУ
A	ВІДМІННО - відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5 (відмінно)	90-100
B	ДУЖЕ ДОБРЕ - вище середнього рівня з кількома помилками	4 (добре)	82-89
C	ДОБРЕ - в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок		74-81
D	ЗАДОВІЛЬНО - непогано, але зі значною кількістю недоліків	3 (задовільно)	64-73
E	ДОСТАТНЬО - виконання задовольняє мінімальні критерії		60-63
FX	НЕЗАДОВІЛЬНО - потрібно попрацювати перед тим, як перескласти	2 (незадовільно)	35-59
F	НЕЗАДОВІЛЬНО - необхідна серйозна подальша робота		1-34

Рівень знань здобувачів вищої освіти за національною шкалою відповідає таким критеріям:

– «відмінно» – здобувач вищої освіти досконало засвоїв теоретичний

матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповіді, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;

– «добре» – здобувач вищої освіти добре засвоїв теоретичний матеріал, аргументовано викладає його, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного матеріалу;

– «задовільно» – здобувач вищої освіти, в основному, володіє теоретичними знаннями з навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю;

– «незадовільно» – здобувач вищої освіти не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, наукове мислення відсутнє, практичні навички не сформовані.

6. Рекомендовані джерела інформації:

Основні:

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ : Видавничий центр «Академія», 2004. 342 с.
2. Кацавець Р. Ділова українська мова. За новим Українським правописом : навч. посіб. Вид. 3-тє, доповн. Київ : Алерта, 2025. 350 с.
3. Кацавець Р. С. Мова державних службовців : навч. посібник. Київ : Алерта, 2023. 220 с.
4. Косенко Ю.В. Основи теорії мовної комунікації: навч. посіб. Суми : Сумський державний університет, 2011. 187 с.
5. Пентилюк М.І. Ділове спілкування та культура мовлення : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2010. 224 с.
6. Український правопис : схвалено Постановою Кабінету Міністрів України № 437 від 22 травня 2019 р. Репринт. вид. Харків : Право, 2022. 292 с.
7. Холод О.М. Соціальні комунікації: соціо- і психолінгвістичний аналіз : навч. посіб. Київ : КиМУ, 2010. 391 с.
8. Шевчук С. Українське ділове мовлення : навч. посіб. Вид. 11-те, випр. і допов. Київ : Алерта, 2025. 314 с.
9. Шевчук С. Українська мова за професійним спрямуванням : підручник. Київ : Алерта, 2023. 536 с.
10. Яшенкова О. В. Основи теорії мовної комунікації : навч. пос. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 312 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk/sk756619.pdf>

Додаткові:

1. Бацевич Ф. С. Вступ до лінгвістичної генології. Київ : Видавничий центр «Академія», 2006. 247 с.
2. Бацевич Ф. С. Нариси з комунікативної лінгвістики. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. 281 с.
3. Мацько Л.І., Кравець Л. І. .Культура української фахової мови: навч. посібник Київ : ВЦ «Академія», 2007. 359 с.
4. Огаренко Т. Вплив мови на формування національної ідентичності та психологічних характеристик народу. «Мова — кордон національної безпеки»: збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Львів, 21 лютого 2025 року. Львів: ЛДУ БЖД, 2025. С. 105-108. URL : <https://surl.li/gfzhkf>
5. Огаренко Т.А. Мовний чинник формування особистості. Особистість та освіта в умовах сучасних соціокультурних викликів: ціннісно-світоглядні та науково-методичні аспекти : Збірник матеріалів науково-практичної конференції, 22 лютого 2024 р., м. Дніпро, КЗВО «ДАНО» ДОР» / Наук. ред. О. Є. Висоцька, техн. ред. Н. В. Дев'ятко. Дніпро: КЗВО «ДАНО» ДОР», 2024. С. 168-170. URL: https://drive.google.com/file/d/1tnPT_HfzqdlQ7UoHtd4RjVgv37S5Wlf1/view?usp=sharing
6. Огаренко Т. А. Пронімінативи як засіб вираження толерантності в діловому спілкуванні. Perspectives of contemporary science: theory and practice : proceedings of the 1st International scientific and practical conference. SPC "Sci-conf.com.ua". Lviv, Ukraine. 2024. Pp. 635-638.
URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2024/03/PERSPECTIVES-OF-CONTEMPORARY-SCIENCE-THEORY-AND-PRACTICE-4-6.03.24.pdf>
7. Огаренко Т. Правильність мовлення як показник культури фахівця. Perspectives of contemporary science: theory and practice: Proceedings of the 7th International scientific and practical conference. SPC "Sci-conf.com.ua". Lviv, Ukraine, 19-21.08.2024. Pp. 574-576. URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2024/08/PERSPECTIVES-OF-CONTEMPORARY-SCIENCE-THEORY-AND-PRACTICE-19-21.08.24.pdf>
8. Огаренко Т. А., Чорноус О. В. Українська мова : практикум [електронне видання]. Кропивницький : Донецький державний університет внутрішніх справ, 2024. 156 с.
9. Пономарів О. Культура слова: Мовнотилістичні поради : навч. посібник. 2-ге вид., стереотип. Київ : Либінь, 2001. 240 с.

Законодавчі та нормативні документи:

Про забезпечення функціонування української мови як державної : Закон України від 25.04.2019 № 2704-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 21, ст.81. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>

Інформаційні ресурси (офіційні сайти):

1. Експрес-уроки української мови Олександра Авраменка. URL: <http://ippo.kubg.edu.ua/ekspres-uroky>
2. Лінгвістичний портал. URL: <http://www.mova.info/>
3. Національна бібліотека імені В.І. Вернадського.

URL: <http://www.nbu.gov.ua/>

4. Національна комісія зі стандартів державної мови.

URL: <https://mo.gov.ua/>

5. Уроки державної мови. URL: <https://135.slovaronline.com/>

6. Український лінгвістичний портал. Словники України online: словозміна, синонімія, фразеологія. URL: <https://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>

Розглянуто і схвалено на кафедрі економіки, підприємництва та готельно-ресторанної справи, Протокол №1 від 27 серпня 2025 р.